

ऋणनिर्देश

“महाराष्ट्रातील अंगणवाडींचे प्रशासन आणि एकात्मिक बालविकास सेवा – लातूर जिल्ह्याचा विशेष अभ्यास” हा संशोधन विषय निवडतांना दारिद्र्य, गरिबी, अज्ञान व अंधश्रद्धेच्या विळख्यात जखडलेली कुटुंबे जवळून पाहिल्यामुळे त्यांच्या कल्याणासाठी शासनाने आखलेल्या एकात्मिक बालविकास सेवा योजनेची भूमिका जाणून घेणे व या योजने अंतर्गत अंगणवाडींच्या माध्यमातून दिल्या जाणाऱ्या सेवांचा चिकित्सक अभ्यास करणे अभिप्रेत होते. संशोधन विषयाचा आराखडा निश्चित करण्यापासून हा प्रबंध पूर्णत्वास येईपर्यंत ज्यांचे अनमोल असे मार्गदर्शन लाभले ते माझे आदरणीय गुरुवर्य व मार्गदर्शक डॉ.एम.सी.पवार, डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ, औरंगाबाद यांच्या ऋणातच राहणे उचित समजतो.

संशोधन कार्य पूर्ण करण्यासाठी मला ज्यांची मदत आणि प्रेरणा मिळाली ते आदरणीय गुरुवर्य डॉ.बी.एस्.वाघमारे, प्राध्यापक व विभाग प्रमुख (राज्यशास्त्र), डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ, औरंगाबाद. डॉ.नंदकुमार नाईक, माजी विभाग प्रमुख (लोकप्रशासन) डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ, औरंगाबाद. यांचे वेळोवेळी मिळालेले मार्गदर्शन व प्रोत्साहन यामुळे मी हे संशोधन पूर्ण करू शकलो. त्याबद्दल मी त्यांचा ऋणी आहे.

‘मांजरा चॅरिटेबल ट्रस्टचे’ अध्यक्ष मा.आ.दिलीपरावजी देशमुख, सचिव स्व.अॅड.बी.व्ही.काळे, प्राचार्य डॉ.अजय पाटील, प्राचार्य डॉ.सौ.एम.एस्.देशमुख, प्राचार्य डॉ.बाबासाहेब गोरे, डॉ.पी.एन.देशमुख, डॉ.सतिश दांडगे, श्री.संजय देशमुख यांनी माझ्या संशोधन कार्यात मला जे प्रोत्साहन व संशोधनासाठी आवश्यक सुविधा आणि अमूल्य अशी संधी उपलब्ध करून दिली त्याबद्दल मी त्यांचा अत्यंत ऋणी आहे.

संशोधन कार्य पूर्ण करण्यासाठी अनेकांचे सहकार्य घ्यावे लागते. संशोधनासाठी मला अनेकांचे सहकार्य लाभले त्या सर्वांचे व्यक्तीशः आभार मानणे इच्छा असूनही शक्य होणार नाही. अर्थात त्यापैकी कांही व्यक्तींचा निर्देश केल्याशिवाय मला समाधान वाटणार नाही. माझ्या शोधप्रबंधाचा मूळ पाया असलेल्या लातूर जिल्ह्यातील अंगणवाडी सेविका व अंगणवाडी लाभार्थी-पालक यांनी अनुसूची भरून घेत असताना पूर्ण सहकार्य व योग्य प्रतिसाद दिला. त्याबद्दल मी त्यांचे आभार मानतो. तसेच संशोधन विषयाशी संबंधित माहिती संकलित करित असताना जिल्हा परिषद लातूरचे उपमुख्य कार्यकारी अधिकारी डॉ.सुधीर भातलवंडे, बालविकास प्रकल्प अधिकारी श्री.कदम प्रभाकर भुजंगराव लातूर, श्री.माशाळकर विश्वनाथ बी. उदगीर, श्री.मोरे विष्णू मनोहर निलंगा, श्री.डॉ.परळीकर विजयकुमार कोंडीबा अहमदपूर, श्री.सावळसूरकर मुर्लीधर लक्ष्मण औसा, श्री.दाताळ नितीन शेषराव चाकूर, श्री.स्वामी बसवराज राचय्या रेणापूर, श्री.माने व्यंकटराव

भिमराव देवणी, श्री. खंदारे एस.ए. जळकोट, श्री. सुर्यवंशी वैभव आनंदराव (नागरी) लातूर, श्री.राम गारकर (गटशिक्षण अधिकारी), श्री.थोरात पी.एस. (विस्तार अधिकारी), सौ.छाया जाधव, तसेच बालविकास प्रकल्प कार्यालयातील सर्व अधिकारी व कर्मचारी यांनी संशोधन कार्यासाठी लागणारी सर्व सांख्यिकीय माहिती उपलब्ध करून दिली. त्यामुळे या सर्वांचे आभार मानने मी माझे कर्तव्य समजतो.

प्रस्तुत विषयावरील संशोधन पूर्ण करण्यासाठी ज्यांनी मला प्रोत्साहन दिले. डॉ.आर.एम.चौधरी, डॉ.वेदप्रकाश मलवाडे, डॉ.शंकरानंद येडले, डॉ.माधव पलमटे, डॉ.भोसले बी.एस., डॉ.मल्लिकार्जून करजगी, गुरूनाथ देशमुख, दादासाहेब लोंढे, शंकर चव्हाण, रवी सोळुंके, डॉ.श्रीमती देशमुख यु.एस्., डॉ.श्रीमती शिंदे एस्.एस्., डॉ.श्रीमती आशा मुंडे, डॉ.श्रीमती सविता किर्ते, श्रीमती नाडे जे.बी., श्रीमती सुमन शिंदे, शितोळे पी.डी., संतोष जाधव, गायकवाड यु.टी., कांबळे राजकुमार, डी.ए.देशमुख, बापु गायकवाड, जयंत शास्त्री, काटे एन.आर., श्रीमती पालकर, श्री.सत्यनारायण भुतडा, श्री.चव्हाण एस्.एस्., काळे प्रदिप, पाटील ओमप्रकाश, अंबेगावकर सौदागर व शेख सलीम यांचे मला प्रत्यक्ष व अप्रत्यक्ष सहकार्य लाभले त्याबद्दल मी त्यांचा अत्यंत आभारी आहे.

माझे स्नेही सौ. व श्री. उत्तमराव कसबे, थोरात हणमंत, दिवेकर रमाकांत, खलसे रामदास, अवघडे गिरीश, मोगले संजय, प्रा.बालासाहेब आडगळे, माणिक गारकर, सचिन, निखिल, अरविंद, आशिष, पल्लवी, नेहा, यांचेही सहकार्य लाभले. त्यांचे आभार व्यक्त करणे आगत्याचे होईल. प्रबंधाचे काम पूर्ण करित असताना अनेक अडचणींना सामोरे जावे लागले. यातून योग्य मार्ग काढण्यासाठी माझी आई श्रीमती गंगाबाई निवृत्ती मगर व वडील बंधू रामकिशन निवृत्ती मगर यांनी मला सतत प्रोत्साहन दिले. संशोधन कार्याला सुरुवात केल्यापासून सतत कौटुंबिक जबाबदारीपासून मुक्त ठेऊन जास्तीत जास्त वेळ या कामासाठी उपलब्ध करून देऊन सौ.सुहासिनी त्र्यंबक मगर हिने मोलाचे सहकार्य केले. प्रबंध वाचनासाठी व प्रबंधातील चार्ट काढून माझे चिरंजीव अभिषेक त्र्यंबक मगर यांनी सहकार्य केले.

शोधप्रबंधाच्या टंकलेखनाचे काम माझे मित्र आडगळे सागर केशव व ठाकुर वामन विठ्ठलराव यांनी अल्पावधित व अचूकपणे पूर्ण करून दिल्याबद्दल मी त्यांचे मनःपूर्वक आभार व्यक्त करतो.

त्र्यंबक निवृत्ती मगर